

UOT: 338.43

Günay TALIBZADƏ
Bakı Biznes Universiteti
gtalibzadeh@mail.ru

KƏND TƏSƏRRÜFATININ İNKİŞAFININ İNNOVATİV ƏSASLARI

INNOVATIVE FOUNDATIONS OF THE DEVELOPMENT OF AGRICULTURE

ИННОВАЦИОННЫЕ ОСНОВЫ РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА

Xülasə: Məqalədə ölkədə ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsinin zəruriliyi, texniki və texnoloji modernləşmə olmadan mümkün olmayan iqtisadiyyatın aqrar sektorunun sürətli inkişafı, keyfiyyətcə yeni inkişaf növündən keçid, ölkənin aqrar-sənaye kompleksinin innovativ inkişafını məhdudlaşdıran amillərdən bəhs olunur. İqtisadiyyatın aqrar sektorunun investisiya potensialı təhlil edilir və dövlət innovasiya siyasətinin əsas istiqamətləri müzakirə olunur.

Açar sözlər: modernləşmə, innovativ inkişaf, əsas kapitala investisiya, iqtisadiyyatın aqrar sektoru.

Abstract: The article considers the need to ensure food security in the country, the factors hindering the rapid development of the agricultural sector of the economy, the transition to a qualitatively new type of development, the innovative development of the agro-industrial complex, which is impossible without technical and technological modernization. The investment potential of the agricultural sector of the economy is analyzed and the main directions of the state's innovative policy are discussed.

Keywords: modernization, innovative development, fixed capital investment, agrarian sector of the economy.

Абстракт: В статье рассматривается необходимость обеспечения продовольственной безопасности в стране, быстрого развития аграрного сектора экономики, что невозможно без технической и технологической модернизации, перехода от качественно нового типа развития, факторов, сдерживающих инновационное развитие агропромышленного комплекса. Проанализирован инвестиционный потенциал аграр-

ного сектора экономики и обсуждены основные направления инновационной политики государства.

Ключевые слова: модернизация, инновационное развитие, инвестиции в основной капитал, аграрный сектор экономики.

Tədqiqat mövzusunun aktualığı - Hal-hazırda respublikamızın inkişafının prioritet istiqaməti əsas amili innovasiya olan iqtisadi inkişafın yeni növünə keçiddən ibarət olan iqtisadiyyatın modernləşdirilməsidir. Müasir dövr kənd təsərrüfatı məhsulları idxalından güclü asılılığı, rəqabət qabiliyyətinin artırılmasını və innovativ inkişaf növünə keçidi tələb edir.

Modernləşdirmə iqtisadiyyatda, siyasətdə, mədəniyyətdə və beynəlxalq rəqabətdə əhəmiyyətli cəmiyyətdən müasir cəmiyyətə keçidlə bağlı dəyişikliklər prosesini öz daxilinə alır. Daha dəqiq desək, modernləşdirmə inkişafın, transformasiyanın və sivilizasiyanın rəqabətinin birləşməsindən ibarətdir. Modernləşdirmə ayrı-ayrı insanların şəxsi seçimi və inkişafının xarakterik xüsusiyyətidir.

Modernləşdirilmə tarixi məsələlərinin həllinin və innovasiya iqtisadiyyatının təşkilinin yeganə mənbəyi olan insanın – öz intellekti və vərdişləri hesabına yeni ideyalar, innovasiya sistemləri yaratmaq, öz gələcəyini kreativ əsasda qurmaq və modelləşdirmək qabiliyyətinə malik insanın xeyrinə dəyişir.

Müasir inkişaf dövründə iqtisadiyyatın çevrilməsinin innovasiyaya istiqamətlənmiş proseslərinin reallaşdırılması ölkənin xalq təsərrüfatının rəqabət qabiliyyətinin artımı perspektivində təyin olunan kənd təsərrüfatı sektorunun regional innovativ sistemlərinin formalaşmasını tələb edir. Kənd təsərrüfatı sektorunun innovativ sisteminin optimal fəaliyyət göstərməsi milli innovasiya sisteminin mühüm halqası kimi onun innovasiya potensialının vəziyyətinin və inkişaf səviyyəsinin mövcudluğundan asılıdır, bu da öz növbəsində yalnız ayrıca götürülmüş regionun deyil, bütünlükdə ölkənin iqtisadi artımını təyin edir.

Kənd təsərrüfatı sektorunun ölkə iqtisadiyyatı üçün xüsusi əhəmiyyəti, iqtisadi fəaliyyətin bütün növlərinə birbaşa təsir göstərməsi ilə müəyyən edilir. Beləliklə, müxtəlif növ kənd təsərrüfatı texnikasına ehtiyac məşinqayırmanın inkişafını stimullaşdırır, mineral gübrələrdən istifadə ehtiyacı kimya sənayesini aktivləşdirir.

Bununla yanaşı, iqtisadiyyatın kənd təsərrüfatı sektorunun innovativ inkişafına mane olan bir sıra amillər var:

- yerli kənd təsərrüfatının maddi-texniki bazasının yeni iqtisadi və istehsal tələblərinə uyğun olmaması. Bir çox təsisatlarında investisiya proseslərinin həyata keçirilməsi üçün şərait yoxdur. Mənfəi iqlim hadisələri sə-

bəbindən istehsalın azalması, dövlət tərəfindən dəstəklənməməsi və innovasiyanın baha olması, innovativ fəaliyyətin aktiv inkişafına imkan vermir;

- əksər kənd təsərrüfatı istehsalçılarının kənd təsərrüfatı texnikası, avadanlıqları, bitki mühafizə məhsulları və s. idxalı yüksək səviyyədə olan yerli və xarici elmi və texnoloji nailiyyətlərə toxunulmazlığı;

- innovasiya prosesləri davamlı yüksək siyasi şəraitdə davam edir.[1] Nəticədə bir çox kənd təsərrüfatı müəssisələri (xüsusilə çayçılıqda) ənənəvi maliyyələşdirmə mənbələrinə (bank krediti, kapital bazarlarından borc almaq və s.) istifadə edə bilmirlər. Bundan əlavə, məhdud büdcə maliyyəsi şəraitində kənd təsərrüfatı istehsalçılarının innovasiya prosesinin iştirakçıları arasında risklərin bölüşdürülməsini, habelə bu risklərdən qorunma mexanizmlərinin istifadəsini təmin edən maliyyələşdirmə sxemlərinin həyata keçirilməsi məqsəduşuğun olur;

- innovasiya prosesinin struktur disorqanizasiyası. Hal-hazırda innovasiyaların istehsalata ötürülməsi üçün təsirli bir sistem yoxdur, çünki yeniliklər, dövlət orqanları və investorların qarşılıqlı əlaqəsi çox çətindir;

- yenilik məhduddur və bir qayda olaraq böyük və iqtisadi cəhətdən güclü təsərrüfatların yalnız kiçik bir hissəsi mövcuddur. İndiki şəraitdə kənd təsərrüfatında dövlətin innovativ siyasətinin tədbirlərinin həyata keçirilməsi ilə daha da asanlaşdırılacaq kənd təsərrüfatına innovasiya və investisiyaların artırılması lazımdır. Aqrar-sənaye kompleksində dövlət innovasiya siyasətinin ən vacib məqsədi bütün səviyyələrdə effektiv innovasiya üçün şərait yaratmaqdır. Aqrar-sənaye kompleksində dövlət innovasiya siyasətinin həyata keçirilməsi üzrə tədbirlər məcmusu kənd təsərrüfatı istehsalının xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla innovativ fəaliyyətin yeni mütlərəqqi formalarının inkişafını təmin edən transformasiyalarla müəyyən edilir.

Əvvəla, kənd təsərrüfatı sektorunda yeniliklərin axışmasına kömək edəcək qanunvericilik və tənzimləmə mexanizmlərinin formalaşmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir. Dövlətin kənd təsərrüfatı sektorundakı innovativ proseslərin inkişafına münasibətini, dövlət dəstəyi istiqamətlərini və tədbirlərini müəyyənləşdirən qanunları və digər normativ sənədləri hazırlamaq, habelə innovativ fəaliyyətə investisiya qoymaq üçün əlverişli şərait yaratmaq lazımdır.

Dövlətin iqtisadi təhlükəsizliyini təmin etmək təhdidlərə çevrilməsinin qarşısını almaq üçün çağırışlara cavabdır. Hal-hazırda boşoriyyət iqlim dəyişikliyi, əhalinin qocalması, qlobal qida təhlükəsizliyi kimi tədqiqatlar və texnoloji inkişafın müəyyən sahələrinin ("təmiz" enerji, genom dərməni, kənd təsərrüfatında yeni texnologiyalar) sürətli inkişafının zəruriliyini dikte edən problemlərlə üzləşir və s.) Bu çətinliklərə cavab vermək üçün Azərbaycanın qlobal innovasiya sisteminə daha dərinəndən inteqrasiyası lazımdır.

Aqrar-sənaye kompleksinin iki inkişaf variantı - inertial və innovativ təqdim etmək olar [3].

Inertial seçim mövcud iqtisadi mexanizmlərin qorunmasını, dövlət dəstəyinin həcmi, həmçinin investisiya imkanlarını və müvafiq olaraq ümumi kənd təsərrüfatı məhsulunun artım tempini təmin edir.

Innovativ seçimlə, mövcud istehsal üçün modernləşdirmə imkanlarından istifadə etməklə sürətləndirilmiş sosial-iqtisadi inkişaf böyük dərəcədə həyata keçiriləcək və innovativ inkişafın həyata keçirilməsinə keçid sürətləndirilə-cəkdir.

İki ssenari arasındakı fərqlər bunlardır:

- kənd təsərrüfatına dövlət dəstəyi səviyyəsində investisiyaların həcmi və istiqaməti;
- resurs qənaət edən texnologiyalardan və ya innovativ texnologiyalardan istifadə edilən məhsulların payında;
- iqtisadiyyat və məhsulların daxili bazarda rəqabət qabiliyyəti baxımından;
- ixrac olunan kənd təsərrüfatı məhsulları və ərzaqların payında;
- kənd əhalisinin sosial vəziyyəti və kənd təsərrüfatının inkişafı baxımından.

Kənd təsərrüfatını maliyyələşdirmə mənbələri strukturunun dəyişməsinin əsas səbəbi, iqtisadiyyatda köklü dəyişikliklərlə əvvəlcədən müəyyən edilmiş bütün sahələrdə dövlət maliyyələşdirmə siyasətində kəskin dəyişiklik olmasıdır.

Kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçıları arasında cüzi bir hissəsini istehsal yeniliyə əsaslanan və sonuncu texnoloji quruluşa aid olan təsərrüfatlar tutur. Bunlar əsasən çayçılığı, stirus meyvələrin yetişdirilməsi, qapalı yerdəki bitkiçilik müəssisələridir. Digər həddə əsasən əl əməyi, ibtidai geridə qalmış texnologiyalardan istifadə edən və ikinci sıradan çıxmayan fərdi yardımçı təsərrüfatlar və kiçik təsərrüfatlar var. Onların arasında müxtəlif kənd təsərrüfatı təşkilatları və əsasən üçüncü və dördüncü quruluşlarla əlaqəli, modernləşdirilməsini tələb edən böyük kəndli (fermer) təsərrüfatları var.

Hal-hazırda, müasir kənd təsərrüfatı maşın və texnologiyalarından, o cümlədən toxumdan istifadə edən böyük kənd təsərrüfatı təşkilatlarının təxminən 1,5%-ində (kəndli) təsərrüfatlarının 0,5%-dən azında qabaqcıl texnika və texnologiyalar mövcuddur. Üstəlik, ölkədəki bütün kənd təsərrüfatı məhsullarının 10%-dən çoxunu səmərəli şəkildə istehsal edirlər.

Qeyd etmək lazımdır ki, kənd təsərrüfatı istehsalının modernləşdirilməsi və innovativ inkişafa, enerji və resurslara qənaət texnologiyalarına keçid kütləvi iş azadlığı ilə müşayiət edilə bilər. Bu baxımdan şəxələndirməyə,

yeni iş yerlərinin açılmasına, kadrların yenidən hazırlanmasına və kənd yerlərində alternativ fəaliyyətin təşkilinə çox diqqət yetirilməlidir.

İstehsal və sosial infrastrukturun bərpası üçün büdcə vəsaiti ilə yanaşı həm Azərbaycan, həm də xarici sərmayə cəlb etmək lazımdır. Ölkə daxilində əlverişli investisiya mühiti yaratmaq, kənd təsərrüfatına birbaşa büdcə dəstəyi, kənd təsərrüfatına investisiya qoyan şirkətlər üçün əlverişli kredit və vergi şərtləri yaratmaq, kənd inkişafına böyük sərmayə qoyulması şərtlə gəlir vergisindən müvəqqəti azad olunmaqla investisiya cəlb etmək lazımdır.

Müasir şəraitdə yerli kənd təsərrüfatı istehsalçılarının rəqabətqabiliyyətliliyini və kənd təsərrüfatı sektorunun inkişafına dair strateji göstərişlərə nail olmağı təmin edə biləcək yeganə mümkün ssenari yenidir. Dövlət aqrar siyasəti onun həyata keçirilməsinə yönəldilməlidir.

Iqtisadiyyatın kənd təsərrüfatı sektorunun innovasiya inkişafı strategiyasının icrası çərçivəsində sənayenin texniki və texnoloji modernləşdirilməsi həyata keçirilir, bunlar olmadan ölkənin ərzaq təhlükəsizliyini təmin etmək mümkün deyil.

Kənd təsərrüfatının texniki və texnoloji modernləşdirilməsi kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçıları tərəfindən bitkiçilik və yem istehsalı üçün yüksək texnoloji maşınların alınmasını stimullaşdırmaq məqsədi daşıyır və kənd təsərrüfatının inkişafı və kənd təsərrüfatı məhsulları, xammal və ərzaq bazarlarının tənzimlənməsi Dövlət Proqramı çərçivəsində həyata keçirilməlidir.

Texniki və texnoloji modernləşdirmə tədbirlərinin icrası dövlət dəstəyi fondlarının cəlb edilməsi ilə həyata keçirilir. Investisiya kreditləri üzrə faiz ödəməsi dəyərinin bir hissəsini geri qaytarılması üçün subsidiyalar şəklində həyata keçirilməlidir. Bununla birlikdə, quraqlığın təsiri altında kənd təsərrüfatı istehsalçılarının gəlirliliyinin azalması səbəbindən maşın və traktor parkının yenilənmə sürəti xeyli dərəcədə artırılmalıdır.

Hal-hazırda kənd təsərrüfatının inkişafı və kənd təsərrüfatı məhsulları, xammal və ərzaq bazarlarının tənzimlənməsi üçün dövlət proqramı hazırlanmalıdır ki, bunun da tərkibinə aşağıdakı tədbirləri daxil edən "Texniki və texnoloji modernləşdirmə, innovativ inkişaf" alt proqramı müəyyən edilməlidir:

- kənd təsərrüfatı texnikası parkının yenilənməsi;
- kənd təsərrüfatında enerjiyə qənaət və enerji səmərəliliyinin artırılması;
- maşın sınaq stansiyalarının modernləşdirilməsi;
- bələdiyyələrdə kənd təsərrüfatı konsultasiya sisteminin inkişafı;
- innovasiya mərkəzlərinin yaradılması və fəaliyyətinin inkişafı.

Bu proqramın həyata keçirilməsinin əsas göstəriciləri aşağıdakılar olmalıdır:

- kənd təsərrüfatı təşkilatları tərəfindən əsas avadanlıq növlərinin alınması həcmi;

- maşın sınaq stansiyaları tərəfindən kənd təsərrüfatı maşın və avadanlıqlarının sınaq həcmi;
- bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadə edən kənd təsərrüfatı təşkilatlarının istehsal etdiyi enerji ehtiyatlarının payı;
- regional kənd təsərrüfatı məsləhət təşkilatlarının və innovasiya mərkəzlərinin sayı;
- kənd təsərrüfatında və qida istehsalında texnoloji yenilikləri həyata keçirən təşkilatların nisbəti.

Fikrimizcə, aqrar-sənaye kompleksindəki innovasiya siyasəti aşağıdakı problemlərin həllinə yönəldilməlidir.

1. Kənd təsərrüfatına birbaşa xarici investisiya üçün cəlbedici maliyyə və investisiya mühitinin yaradılması. Buna kənd təsərrüfatında milli prioritet olaraq güzləşlərin dövlət tərəfindən maliyyələşdirilməsi, elmə kredit verilməsi, elmi və texnoloji tərəqqinin əsas istiqamətləri kömək edə bilər. Bundan əlavə, əqli mülkiyyətin qorunması haqqında qanunun icrası lazımdır. Patent qanunlarında islahat, əqli mülkiyyətin dövlət qurumlarından özəllərə ötürülməsi mexanizmini daha şəffaf edər. Texniki qaydaların, vergi rejiminin təkmilləşdirilməsi, sadələşdirilmiş lisenziyalaşdırma proseduru, sertifikatlaşdırma və əmək qanunvericiliyinin liberallaşdırılması yenilik üçün daha cəlbedici şərait yaradacaqdır.

2. İnnovativ potensialdan istifadə. Bu problemi həll etmək üçün dövlət və özəl sektorların elmə, yüksək texnoloji sahələrə, bazar əsaslı innovativ mexanizmlərin rəqabət qabiliyyətini yaradan və yayan sahələrdə optimal birləşməsinə yaratmaq lazımdır.

3. Aqrar-sənaye kompleksinin prioritet inkişafı üçün şərait yaradılması. İnnovativ infrastruktur müəssisələrinə münasibətdə dövlət proteksionizmini həyata keçirmək, kənd təsərrüfatının hüquqi tənzimlənməsini və stimullaşdırılmasını təmin etmək, dövlətin innovativ siyasətinin həyata keçirilməsində hökumətin bütün səviyyələrinin rolunu və məsuliyyətini artırmaq lazımdır.

4. Aqrar-sənaye kompleksinin kadr potensialının inkişafı. Peşə təhsili almaq üçün şərait və proseslərin yaxşılaşdırılması, təhsil müəssisələri məzunlarının müəyyən edilmiş peşə qabiliyyətlərinin innovativ istehsalın ixtisas tələblərinə uyğunlaşdırılması, əmək bazarında tarazlı tələbə nail olunması, kənd təsərrüfatı müəssisələrinin gənc mütəxəssislərlə təminatının yaxşılaşdırılması problemlərini həll etmək lazımdır. Aqrar sahənin spesifikliyi onunla şərtlənir ki, burada bəzən səmərəsi özünü uzun illər göstərən təcrübəli tədqiqatları da maliyyələşdirmək zərurəti yaranır. Yəni elmi tədqiqatlara ayrılan vəsaitlər bəzən uzun müddət sonra iqtisadi inkişaf üçün zəruri olan elmi-innovativ yenilikləri stimullaşdırır.

Azərbaycana gəlincə, aqrar sahədə elmi-tədqiqat işlərinin maliyyələşdirilməsi mexanizmlərinin dövrün tələblərinə cavab verməməsi hazırda hökumət səviyyəsində də etiraf olunur. Lakin hazırda bu sahədə mövcud olan problemləri "maliyyə çatışmazlığı" kimi ümumi sözlərlə pərdələmək də doğru yanaşma deyildir. Əslində, mövcud imkanlar daxilində də çox iş görmək olar, sadəcə ətalətdən, əyalət ab-havasından çıxıb yeni tədqiqatçılıq metodlarını özətmək mümkündür.

Təcrübə göstərir ki, əhalinin ərzaq məhsulları ilə etibarlı təminatı sahəsində müasir tələblərə cavab verən kadr potensialının olması həlledici əhəmiyyət kəsb edir. Ali və orta ixtisaslı kənd təsərrüfatı mütəxəssislərinin müasir tələblər baxımından professional hazırlıq səviyyəsi isə hələ aşağıdır. Bu ixtisasların kənd yerlərində cəlbedici olması üçün müvafiq tədbirlərin həyata keçirilməsi, mütəxəssislərin sosial-məişət problemlərinin həllinə ehtiyac duyulur. Hazırda Azərbaycan Respublikasının ali məktəblərində 30, orta ixtisas məktəblərində 6, texniki peşə məktəblərində 23 ixtisas üzrə kənd təsərrüfatı və ərzaq məhsullarının istehsalı, emalı, saxlanması və iqtisadiyyatı sahəsində mütəxəssis hazırlanır[2].

5. Sosial sahənin dövlət tənzimlənməsi. Dövlətin ən vacib vəzifəsi kənd sakinlərinin yüksək həyat səviyyəsini təmin etmək və sosial gərginliyi azaltmaqdır. Maliyyə, sənaye və sosial sahələrdə balanslaşdırılmış dövlət siyasəti sayəsində əhalinin gəlir səviyyəsi artırılmalıdır.

Son on il ərzində Azərbaycan dünyada ən sürətli templərlə inkişaf edən dövlət kimi tanınır. Bunun başlıca səbəbi elmi əsaslarla söykənən iqtisadi islahatların siyasət islahatlarla tamamlanması və uzlaşdırılmasıdır. Azərbaycanın bu təcrübəsi dünyada maraqla qarşılanır və öyrənilir.

Dövlətimizin başçısının qarşıya qoyduğu ən mühüm vəzifələr sırasında sosial-iqtisadi inkişafın innovativ və kreativ vasitələrlə sürətləndirilməsi mühüm yer tutur. İnnovasiya proseslərinin intensivliyinin artması hazırda global iqtisadi sistemdə baş verən dəyişikliklərin mühüm istiqamətlərindədir.

"Aqrar sahədə idarəetmənin təkmilləşdirilməsi və institusional islahatların sürətləndirilməsi ilə bağlı tədbirlər haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2014-cü il 16 aprel tarixli 152 nömrəli fərmanının 6.3-cü bəndinin icrasına uyğun olaraq aqrar sahədə "Elektron kənd təsərrüfatı" İnformasiya Sistemlərinin təşkili, fəaliyyəti və bu sistemə digər dövlət informasiya sistemləri və ehtiyatları ilə inteqrasiyası məsələlərinin tənzimlənməsi məqsədilə Nazirlər Kabinetinin 30 dekabr 2014-cü il tarixli 408 nömrəli qərarı ilə "Elektron kənd təsərrüfatı" İnformasiya Sistemindən istifadə Qaydaları" təsdiq edilmişdir [4].

Nəticə

Məqaləmidən belə bir nəticə çıxır. Bu gün aqrar sahədə həyata keçirilən modernləşmə tədbirləri - Azərbaycanda milli iqtisadiyyatın prioritet sahələrindən biri olan kənd təsərrüfatında həyata keçirilən keyfiyyət yönümlü islahatların dönməzliyinin təmin olunmasında, müasir kəndin sosial-iqtisadi inkişafının yüksəldilməsində, eyni zamanda istehsal və sosial infrastrukturun müasir tələblərə uyğunlaşdırılmasında əhəmiyyətli amil hesab olunur. Belə inkişaf kənd təsərrüfatı və onunla qarşılıqlı əlaqədə olan sahələrdə fasiləsiz iqtisadi artımın təmin edilməsinə yönəldilmiş tədbirlərin məqsədini özündə əks etdirir.

Beləliklə, kənd təsərrüfatı istehsalının səmərəliliyini artırmaq və ərzaq təhlükəsizliyini yalnız yüksək inkişaf etmiş maddi-texniki bazanın fəaliyyət göstərməsi və onun yenilənməsi, yəni təsərrüfatların yeni mühəndislik məhsulları ilə modernləşdirilməsi və texnikanın yenidən təchiz edilməsi, mexanikləşdirmə və avtomatlaşdırma maşınları kompleksinin yaradılması əsasında təmin etmək mümkündür. Modernləşmə innovativ inkişaf modelinə keçməyə imkan verir, qlobal iqtisadi böhranın mənfi nəticələrini kompensasiya edir və kənd təsərrüfatı mühəndisliyi, bitkiçilik və heyvandarlıq istehsalı və emal sənayesində qabaqcıl texnologiyaların geniş tətbiqi ilə yerli kənd təsərrüfatının rəqabət qabiliyyətini artırır.

Innovasiyaya dövlət dəstəyi, investisiya ehtiyatlarını kənd təsərrüfatının prioritet sahələri üzərində cəmləşdirə biləcək effektiv mexanizmin təşkili, kənd təsərrüfatı sektorunda yeniliklərin tətbiqi üçün şərait yaradılması və innovasiya üçün kadr hazırlığı məsələlərinə xüsusi diqqət yetirilməlidir.

Ədəbiyyat

1. Aliyev İ.H. "Qloballaşma şəraitində aqrar sahənin dayanıqlı inkişafının təmin olunmasının sosial-iqtisadi problemləri. Bakı, Elm, 2007, 400 s.
2. Əhmədov G. Aqrar sahə iqtisadiyyatının innovasiya yönümlü inkişafını təmin edən strategiya// Xalq qəzeti.- 2010.- 16 fevral.- S. 4.
3. Козанков А.Г. Государственное регулирование инновационного развития агропромышленного комплекса //Аграрный вестник Урала. 2009. № 6 (60).
4. Şəkərəliyev A.Ş. Dövlətin iqtisadi siyasəti: reallıqlar və perspektivlər. Bakı, İqtisad Universiteti, 2009, s. 334.